

**TAYYORLOV GURUHI TARBIYALANUVCHILARI TA'LIMIDA
MATEMATIK O'YIN TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNI
TAKOMILLASHTIRISH**

M.B.Ro'zmatova

UrDPI magistranti

Annotatsiya. Zamonaviy jamiyatning taraqqiyoti-pedagogik innovatsiyalar tajribasini, psixologik va pedagogik tadqiqotlari natijalarini umumlashtirish hamda tizimlashtirishni talab qiladi. Ushbu muammoni yechimini topish yo'llaridan biri bu-bolalar bilan birgalikda o'quv ishlarini tashkil etishga texnologik yondashuvidir. Shuningdek bu ishlarni amalga oshirishda Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida har bir faoliyatni interfaol metodlar hamda turli xil o'yinlardadan foydalangan holda tashkillashtirsak muvaffaqiyatga erishamiz. Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilari boshqa yosh guruhlari yan'i kichik, o'rta, katta guruhi bolalariga nisbatan fikrlashlari keng, ijodiy qobiliyat va nutq madaniyatlari shakllangan bo'ladi. Bu jarayonda tarbiyachi-pedagogga har tamonlama talablar qo'yiladi. Talablarni bajarish uchun, faoliyatdan oldin mavzu bilan tanishiladi va unga tayyorgarlik jarayoni boshlanadi. Tayyorgarlik davrida faoliyat uchun metodlardan tashqari o'yin ham tanlanadi. Bunda o'yin o'tkazgan faoliyatimizni samarali yakunlanishi va qiziqarlilikini ta'minlash bilan bir qatorda olingan bilimlarni mustahkamlash uchun hizmat qiladi. Hozirgi paytga kelib Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonida matematik o'yinlar va matematik o'yin texnologiyalaridan foydalanish ham keng tus olmoqda.

Kalit so'zlar: O'yin, matematik tafakkur, innovatsiya, interfaol, metod, Maktabgacha ta'lim tashkiloti, matematik o'yin.

Abstract. The development of modern society requires the experience of pedagogical innovations, generalization and systematization of the results of psychological and pedagogical research. One of the ways to find a solution to this

problem is a technological approach to organizing educational work together with children. Also, in the implementation of these tasks, we achieve success in preschool education organizations by using interactive methods and various games for each activity. The pupils of the preparatory group have broad thinking and creative abilities compared to children of other age groups, that is, small, middle, and large groups and speech cultures are formed. In this process, all kinds of demands are placed on the educator-pedagogue. In order to fulfill the requirements, one day before the activity, the topic is introduced and the process of preparation for it begins. During the preparatory period, in addition to the methods for the activity, the game is also chosen. In this case, the game serves to strengthen the acquired knowledge, as well as to ensure the effective completion of the activity and provide fun. Currently, the use of mathematical games and mathematical game technologies in the educational process is becoming widespread in preschool educational organizations.

Key words: *Game, mathematical thinking, innovation, interactive, preschool educational organization, mathematical game, method.*

Абстракт. *Развитие современного общества требует опыта педагогических инноваций, обобщения и систематизации результатов психолого-педагогических исследований. Одним из путей решения этой проблемы является технологический подход к организации воспитательной работы вместе с детьми. Также при реализации этих задач мы добиваемся успехов в дошкольных образовательных организациях за счет использования интерактивных методов и различных игр по каждому виду деятельности. Воспитанники подготовительной группы обладают широкими мыслительными и творческими способностями по сравнению с детьми других возрастных групп, т.е. У детей малых, средних и больших групп формируется речевая культура. В этом процессе к воспитателю-педагогу предъявляются всевозможные требования. Для выполнения требований за день до мероприятия вводится тема и начинается процесс подготовки к ней. В подготовительный период помимо способов деятельности подбирается и*

игра. В этом случае игра служит закреплению полученных знаний, а также обеспечивает эффективное завершение деятельности и доставляет удовольствие. В настоящее время в дошкольных образовательных организациях широкое распространение получает использование математических игр математических игровых технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: *Игра, математическое мышление, инновация, интерактив, дошкольная образовательная организация, математическая игра, метод.*

Maktabgacha ta'lim tizimini¹ yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, Maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash uchun ko'plab chora-tadbirlar ishlab chiqildi.

Matematik o'yinlar Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining har bir guruhida foydalaniladi. Shuningdek matematik o'yinlar tayyorlov guruhida juda muhim ahamiyat kasb etadi. Matematik o'yinlar bolalarni e'tiborlilik, sinchkovlik, tasavvur qilish va fikrlashga o'rgatish bilan bir qatorda ularni ko'ngil yozishlari uchun hizmat qiladi, hatto bolalar uchun zarur manfaatdor interfaol materiallar bo'lishi mumkin. O'yin tanlangan vaqtda esa, kattalar uni qoidalari va shartlari to'liq maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirishi kerak ekanligini unutmashligi lozim. Shuningdek bola manfaatlarini ushbu faoliyati uning turli ko'nikmalarini shakllantirishiga ishontirish darkaror. Bu yoshda bolalar hikoyalar tashkil qilish va ularni tahlil qilishni o'rganishlari kerak, bu esa o'yin jarayanida eng kerakli omillardan biridir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari mutaxassis xodimlari tomonidan tuzilgan ta'lim dasturi doirasida o'yin texnologiyasining asosiy maqsadi maktabgacha ta'lim tashkilotining faoliyat ko'rsatish shartlariga va bolalarning

---

¹ O'zbekiston Respublikasi prezidentining Qarori 2017-2021-yillarda Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirishning chora tadbirlari to'g'risida www.tadqiqotlar.uz

rivojlanish darajasiga qarab faoliyat ko'nikmalari va ko'nikmalarini shakllantirish uchun to'liq motivatsion asosni yaratishdir. Uning vazifalari:

1. Bolaning o'z faoliyati orqali bilim va ko'nikmalarni egallashga ongli ehtiyoj, motivatsiyasining yuqori darajasiga erishish.

2. Bolalar faoliyatini faollashtiradigan va uning samaradorligini oshiradigan vositalarni tanlashdan iborat.

Faoliyat jarayonida o'yin o'tkazishni ko'rib chiqar ekanmiz, u quyidagi bosqichlardan iborat :

- O'yinlarni tanlash, ishlab chiqish, tayyorlash;
- Bolalarni o'yin faoliyatiga jalb qilish;
- O'yinni o'zini amalga oshirish;
- O'yin faoliyati natijalarini sarhisob qilish.

O'yin texnologiyasidagi matematik o'yinning asosiy xususiyati aniq belgilangan o'quv maqsadi ta'lim va kognitiv yo'nalishi bilan tavsiflangan tegishli pedagogik natijalardir. Matematik o'yinlarning turlarini kuzatar ekanmiz, ular juda xilma-xildir. Ular quyidagicha farq qilishi mumkin:

1. Faoliyat turi bo'yicha - motorikali, intellektual, psixologik, kasbiy yo'nalish va boshqalar;

2. Pedagogik jarayonning tabiatiga ko'ra - o'qitish, tarbiyalash, nazorat qilish, kognitiv, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va diagnostik;

3. O'yin texnikasining tabiatiga ko'ra - qoidalar bilan o'yinlar; o'yin davomida belgilangan qoidalar bilan o'yinlar;

4. O'yinlarning qoidalarini bir qismi o'yin shartlari bilan belgilanadigan va uning borishiga qarab o'rnatiladigan o'yinlar;

5. O'yin jihozlari uchun - ish stoli, kompyuter, teatr, rol o'ynash, rejissyorlik va boshqalar.

Matematik va boshqa tipdagi o'yin texnologiyasining asosiy komponenti bu tarbiyachi va bolalar o'rtasidagi to'g'ridan-to'g'ri va tizimli aloqadir. Uning vazifasi:

- Bolalarni faollashtiradi;

- Kognitiv qiziqishlarini oshiradi;
- Hissiy rivojlanishni keltirib chiqaradi va shakllantiradi;
- Ijodkorlik qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi;

Matematik o'yin va matematik o'yin texnologiyalari aniq tuzilgan shartlari tufayli faoliyatlarning vaqtini mukammal darajada jamlaydi. Tarbiyachi materialni o'zlashtirish darajasiga qarab o'yinning vazifalarini murakkablashtirish yoki soddalashtirish yo'li orqali o'yin harakatlarining strategiyasini, taktikasini o'zgartirishga imkon beradi. O'yin mashg'ulotlari juda jonli, hissiy jihatdan qulay psixologik muhitda, xayrixohlik, erkinlik, tenglik mavjud bo'lgan muhitida, faol bo'lmagan bolalarning izolyatsiyasi yo'qligida tashkil qilinsa bu juda yahshi samara beradi. O'yin texnologiyalari bolalarning erkin bo'lishiga yordam beradi, o'ziga ishonchini paydo bo'lishida muhim rol o'ynaydi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatadiki, maktabgacha yoshdagi bolalar haqiqiy hayot sharoitlariga yaqin bo'lgan o'yin sharoitida harakat qilib, har qanday murakkablikda bo'lgan materiallarni osonroq o'rganadilar.

Matematik o'yin texnologiyasining kontseptual asoslari quyidagicha:

1. Bolalar bilan birgalikda bo'ladigan faoliyatni o'yin shakli bolani faollikka undash va rag'batlantirish vositasi sifatida ishlaydigan o'yin texnikasi va vaziyatlari yordamida yaratiladi.

2. Matematik o'yinni amalga oshirish quyidagicha ketma-ketlikda amalga oshiriladi - didaktik maqsad o'yinning vazifasi shaklida qo'yiladi, o'quv faoliyat o'yin qoidalariga bo'ysunadi, uning vositasi sifatida o'quv materiallaridan foydalaniladi, didaktik vazifani muvaffaqiyatli bajarish o'yin natijasi bilan bog'liq.

3. O'yin texnologiyasi umumiy mazmun, syujet, xarakterlar bilan birlashtirilgan ta'lim jarayonining ma'lum qismini qamrab oladi.

4. Integrativ sifatlardan tanlangan birini yoki ta'lim sohasidagi bilimlarni tashkil etuvchi o'yinlar va mashqlar o'yin texnologiyasiga kiritiladi. Ammo shu bilan birga, o'yin materiali o'quv jarayonini faollashtirishi va o'quv materialini o'zlashtirish samaradorligini oshirishi kerak.

O'yinlar asosan bolalarning shaxsiy tashabbusidir, shuning uchun tarbiyachi

pedagog o'yin faoliyatini tashkil qilishda quyidagi talablarga amal qilishi kerak :

O'yin tanlash - ularni hal qilishni talab qiladigan o'quv vazifalariga bog'liq, lekin bolalarning qiziqishlari va ehtiyojlarini qondirish vositasi sifatida harakat qilishi kerak (bolalar o'yinga qiziqish bildirishadi, faol harakat qilishadi va o'yin vazifasi bilan yashirin natijaga erishishadi - motivlarining ta'limdan o'yinga tabiiy almashinuvi mavjud) Odatda o'yinni tanlash o'zlarining mantiqiy qarorlarini talab qiladigan ta'lim vazifalariga bog'liq. Ya'ni, bolalar o'yinga qiziqish bildiradilar, faol harakat qiladilar va natijaga erishadilar, o'rganish o'yin vazifasi bilan yashirinadi - o'rganishdan o'ynashga bo'lgan motivlarning tabiiy almashinuvi mavjud.

O'yin taklifi - o'yinning muammosi yaratiladi, uni hal qilish uchun turli xil o'yin topshiriq va vazifalari taklif etiladi:(harakat qoidalari va texnikasi);

O'yinni tushuntirish – qisqacha va aniq, faqat bolalarning o'yinga qiziqishi paydo bo'lganidan keyin; O'yin jihozlari - o'yin mazmuniga va faollik bo'yicha o'yin muhitiga qo'yiladigan barcha talablarga mukammal darajada mos kelishi kerak;

O'yin jamoasini tashkil etish - o'yinning vazifalarini har bir bola o'z faolligi va tashkilotchilik qobiliyatini namoyon qila oladigan tarzda tuzilgan bo'lishi kerak. Bolalar o'yinning borishiga qarab yakka tartibda, juftlikda yoki jamoada harakat qilishlari mumkin.

O'yinning tugallanishi. Bolalarning o'yinning faoliyati natijasi tahlil qilinishi va real hayotda qo'llanilishiga qaratilgan bo'lishi kerak.

O'yin vaziyatining rivojlanishi printsiplarga asoslanadi: bolalar o'yinga jalb qilingan vaqtda har qanday shakldagi majburlashlarning yo'qligi, o'yin dinamikasining mavjudligi; o'yin muhitini saqlash, o'yin va o'yindan tashqari faoliyatlar o'rtasidagi munosabat va shu kabilardir. Bolalarning shaxs asoslari yaratilgan, irodasi rivojlangan, ijtimoiy kompetentsiya shakllanadigan yoshi maktabgacha yosh davri deb asoslangan. Bu davr bolaning rivojlanish bosqichining boshida o'ziga xos va hal qiluvchi tamoni hisoblanadi. O'yin usulida o'rganish qiziqarli jarayondir Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilari uchun.

Matematik o'yin texnologiyasi - pedagogik jarayonni turli xil matematik o'yinlar va matematik o'yin texnologiyalari shaklida tashkil etish. Bu kontsepsiyaning o'yinlardan farqi shundaki, ular aniq belgilangan maqsad va shunga mos pedagogik natijaga ega. Matematik o'yin texnologiyasi pedagogik jarayonni o'yin shaklida tashkil etishning turli usullari va usulublarini o'z ichiga oladi. O'yinlarning natijasi oqlanadi, aniq shaklda kuzatiladi va ma'lum bir ta'lim yo'nalishi bilan tavsiflanadi.

Matematik o'yin texnologiyasining maqsadi- maktabgacha ta'lim tashkilotining faoliyat ko'rsatish shartlariga va bolalarning rivojlanish darajasiga qarab, faoliyat ko'nikmalari va ko'nikmalarini shakllantirish uchun to'liq motivatsion asosni yaratishdir.

Pedagogik jarayonning tabiatiga ko'ra quyidagi o'yin guruhlari ajralib turadi:

-Ta'lim, o'qitish, nazorat qilish, umumlashtirish;

-Kognitiv, tarbiyaviy, rivojlantiruvchi;

-Reproduktiv, samarali, ijodiy, kommunikativ, diagnostik, kasbiy yo'nalish,

-psixotexnik va boshqalar.

O'yin texnologiyasi komponenti -bu tarbiyachi va bolalar o'rtasidagi bevosita va tizimli bo'lgan to'g'ridan-to'g'ri shovqin va muloqotdir. Shu sababdan ham matematik va boshqa turdagi o'yinlardan foydalanish ta'limning eng samarali tarafidir. Tayyorlov guruhda bolalar maktabga oson tayyorlash va maktabgacha bolalar ta'limi uchun didaktik o'yinlar taklif etiladi. Bola rivojlanib, o'zining atrofidagi dunyoni o'rganadi, bilim faoliyatini tayyorlash muammosini hal qilish kabilarga duch keladi bunda matematik o'yinlar bolalar, so'z boyligini, aqliy qobiliyatlarni rivojlantirish, kompleks qobiliyatlarini rivojlantirishga erishadi.

Xulosa qilib aytganda ta'lim - bir murakkab jarayon. Agar faoliyatlar o'yin shaklida shug'ullanilsa, bolalarda qiziqish uchqunlari va faol ishtirok bo'lishini kuzatishimiz mumkin.

Ishonch bilan ta'kidlay olamizki, mamlakatimizda ta'lim tizimiga davlat siyosati darajasida e'tibor berilmoqda. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'qitish jarayoni "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi doirasida olib borilmoqda va natijalar

“Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo‘yiladigan davlat talablari “ vazifalarni muvaffaqiyatli tarzda hal qilinishiga asos yaratmoqda.

Shuningdek hozirgi davrda faoliyatlar tarbiyachilar tomonidan turli xil o‘yinlar va interfaol metodlar asosida tashkillashtirilmoqda. Xulosa sifatida shuni ayta olamizki to‘g‘ri tanlangan metod, o‘yin va zamonaviy o‘yin texnologiyalari har bir bolani ilm olishida va o‘tkazilgan faoliyatlarda faol bo‘lishga xizmat qilishini kafolatlaydi. Shuningdek Maktabgacha ta‘lim tizimida mavjud tajribalar shuni ko‘rsatadiki bolalar bilan tashkil qilingan va o‘ynalgan matematik o‘yin texnologiyalari bolalarda namoyon bo‘lgan ularning kuchli tomonlarini bilish kamchiliklarni to‘g‘irlash va kelajakdagi tanlanadigan kasblarga to‘g‘ri yo‘naltirish uchun asos bo‘la oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. “O‘zbekiston Respublikasi prezidentining Qarori 2017-2021-yillarda Maktabgacha ta‘lim tizimini yanada takomillashtirishning chora tadbirlari to‘g‘risida”gi 2016-yil 29-dekabrda PQ-2707-son qarori.
2. “Maktabgacha pedagogika” F.Qodirova, Sh. Toshpo‘latova, N.Kayumova, M.A‘zamova. Toshkent:,Tafakkur nashriyoti.
3. “Maktabgacha pedagogika “ Sh. A T.: Tafakkur bo‘stoni .2013y Darslik .
4. Kayumova. N.M “Maktabgacha pedagogika” T.: TDPU-2013y O‘quv qo‘llanma.